

Nr 282.

Av herr **Björnsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.

Enligt anvisningarna till § 58 i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag skall inkomst av rörelse, som avser att medelst ledning tillhandahålla vatten, gas eller elektrisk kraft, fördelas till beskattning mellan olika kommuner enligt följande regel: kommun, där huvudkontor är beläget, tilldelas 5 % av inkomsten. Av återstående 95 % fördelas 45 % mellan de kommuner, inom vilka verkets anläggningar äro belägna, i förhållande till anläggningarnas taxeringsvärden och 50 % mellan de kommuner, inom vilka förbrukning av vatten, gas eller elektrisk kraft ägt rum, i förhållande till brutto-intäkterna inom varje kommun.

Av vad i statsrådsprotokollet återgives av inkomna yttranden angående detta förslag framgår, att samtliga hörda myndigheter eller andra funnit regeln otillfredsställande. Även föredragande departementschefen synes finna den schablonmässig och godtager densamma huvudsakligen såsom en utväg att undvika tvister.

Ifrågavarande fördelningsregel lämnar sannolikt icke ofta ett fullgott beskattningsresultat. Beträffande kommunala verk torde detta endast undantagsvis bliva fallet och alldeles särskilt framträder dess bristfällighet i fråga om kommunala elektricitetsverk, vilka hava egna kraftverk i landskommuner.

Till bestyrkande av detta mitt påstående bifogar jag härtill som bilagor dels en P. M. från chefen för Stockholms gas- och elektricitetsverk, direktör Rob. Dahlander, dels en av honom åberopad P. M. av elektricitetsverkets jurist och kontorschef. (Bil. 1 a och 1 b.)

Till ytterligare belysande av frågan skall jag tillåta mig bifoga en redogörelse för dess konsekvenser för Borås stads elektricitetsverk, utarbetad av drätselkamrer C. J. Nilsson. (Bil. 2.)

Borås stad äger, utom outbyggda vattenfall, dels ett äldre kraftverk i Kinnarumma socken, taxeringsvärderat till 325,000 kronor, dels två senare byggda större verk i Örby socken med ett taxeringsvärde av sammanlagt 2,164,500 kronor.

Den vid dessa verk alstrade energien ledes som högspänd ström till Borås och distribueras efter nedtransformering genom ett där befintligt distributionsverk. Vid vattenbrist, driftavbrott eller hög belastning produceras dessutom årligen en större eller mindre energimängd genom ett med distributionsverket

sammanbyggt ångverk, varjämte en ganska betydande post köpes från statens kraftverk.

Stadens tre kraftverk förvaltas som särskilda driftsenheter med separat bokföring. De hava också utan erinran från vederbörande landskommuner för beskattning av inkomst från rörelse taxerats var för sig och oberoende av distributionsanläggningen.

Skall nu den föreslagna fördelningsregeln tillämpas, åläggas Borås stad till dessa landskommuner en obefogad skatteplikt, vars storlek dessutom icke är lätt att entydigt bestämma.

Fördelningen av den del, 45 %, av inkomsten, vilken skall beskattas i kommuner, där verk äro belägna, beror nämligen av dessa verks taxeringsvärden, och stadens eget ångverk är ej åsatt särskilt taxeringsvärde.

Såsom direktör Dahlander i sin P. M. närmare utvecklat, är vinsten på ett kraftverk såsom sådant i regel ganska obetydlig, om energipriset skall bestämmas med hänsyn till möjligheten att ersätta ett vattenkraftverk med ångverk. Det ekonomiska utbytet av statens egna vattenkraftsanläggningar bestyrker detta till fullo. Det är tills vidare huvudsakligen nationalekonomiska skäl, som motivera utbyggandet av vattenfall.

Den förhållandevis stora vinsten hos kommunala elektricitetsverk betingas därför endast i ytterst ringa grad därav, att de hämta sin råvara från ett kraftverk i en främmande kommun. Den skulle bliva ungefär lika stor, om de toge densamma ur importerade stenkol i ånganläggningar belägna inom egen kommun.

Den vinst, som uppstår på ett vattenkraftverk, är för övrigt på intet sätt proportionell mot taxeringsvärdet, enär detta i regel ansluter sig till anläggningskostnaden, vilken i sin ordning är mycket växlande allteftersom anläggningen är utförd före, under eller efter världskriget o. s. v. Av Borås stads kraftverk torde det äldre utöver skäligen förräntning ge en viss vinst, de båda nyare tillsvidare däremot ingen som helst vinst. Vinsten på ett kommunalt elektricitetsverk är till större eller mindre del monopolvinst eller, om man så vill, indirekt kommunalskatt. Vad Borås stads verk beträffar, härleder sig en del av vinsten från minutförsäljning av materiel, installationsverksamhet, mätaruthyrning, en annan del därav, att staden icke debiterar verket någon kostnad för intrång å stadens mark genom ledningar m. m. Uppenbarligen är ingendera av dessa vinstandelar av natur att rätteligen grundlägga skatteplikt i en avlägset liggande landskommun.

Självfallet är det omöjligt att finna en på samma gång enkel och tillfredsställande formel, som för alla fall löser det kinkiga skattefördelningsproblemet för en större anläggning av här ifrågakarande slag. För att vinna enkelhet i beskattningen kan det vara väl värt att offra en hel del av rättvisan, men den här föreslagna regeln lämnar i av mig berörda fall allt för dåligt resultat från skälighetens synpunkt för att kunna godtagas. Problemet torde, åtminstone

tillsvidare, kunna få en acceptabel lösning, om man väljer den utväg, som anvisats i Bil. 1 b, att ge ägare rätt att där så prövas skäligt få de olika naturliga driftsenheterna inom en större anläggning betraktade som särskilda beskattningsenheter och den föreslagna fördelningsregeln tillämpad på var och en av dessa för sig. Det enda, som vid en sådan metod skulle kunna vålla svårigheter, är att bestämma ett skäligt pris på vatten, gas eller elektricitet, som från en sådan beskattningsenhet levereras till en annan. Bestämmelserna i § 57 mom. 3 av ifrågavarande lagförslag ge vederbörande skattemyndigheter rätt att korrigera felaktiga värden, och i våra dagar är det synnerligen lätt för en skattskyldig att beträffande vatten, gas eller elektrisk kraft finna opartiska och sakkunniga personer, som kunna göra värdering, om så av skattemyndigheterna skulle fordras.

Beträffande Borås stads kraftverk ger exempelvis det pris, som betalas till statens vattenfallsverk för elektrisk energi, fullt tillförlitlig ledning för bedömande av en deklaration. Och det torde vara möjligt, för att icke säga lätt, att numera överallt i Sverige finna liknande normer för bedömningen.

Det kan icke med fog göras gällande, att man med ett sådant förfaringsätt skulle träda de intresserade landskommunernas rätt för nära. Vid verk av här åsyftat slag sysselsättes personal, som är förhållandevis väl avlönad och tillförsäkrad pension. Redan denna personals egna skatter torde fullt uppväga kommunens utgifter för densamma. Men därjämte är varje kommun enligt förslaget tillförsäkrad en betydande garantiskatt på ett inom densamma beläget kraftverk, eftersom dylika verk ha ett i förhållande till naturkraftens värde synnerligen stort anläggningsvärde.

Under återopandande av vad ovan anförts får jag därför hemställa,

att riksdagen vid bifall i huvudsak till Kungl. Maj:ts proposition nr 102 måtte besluta, att början av tredje stycket i anvisningar till § 58 skall hava följande lydelse:

3. Vid fördelning till beskattning inom flera kommuner av inkomst av rörelse, som avser att medelst ledning tillhandahålla vatten, gas eller elektrisk kraft skall på rörelseidkares därom framställda begäran inkomsten av sådan del av hans verk eller anläggning, vilken skäligen må kunna betraktas som särskild drifts- eller förvaltningsenhet, särskilt för sig fördelas. Beträffande fördelningen av inkomst från här ifrågavarande slag av rörelse eller sådan del därav, som, enligt vad ovan säges, skall särskilt för sig fördelas, gäller, att därest — — — — —

Stockholm den 15 mars 1927.

Edv. Björnsson.

Bil. I a.

P. M. rörande fördelning av Stockholms elektricitetsverks skatt mellan Stockholm och Söderfors kommun.

Grundfelet med nuvarande fördelningsnormer liksom i det nya lagförslaget är, att beskattningen i Söderfors, där Untraverket är beläget, sättes till en viss del av beskattningen i Stockholm, d. v. s. göres beroende av den vinst verket har på grund av monopol och tidvis relativt höga strömpris i huvudstaden. Elektricitetsverksdistribution i en storstad kan som bekant vara en mycket lukrativ affär. Om den i Untraverket alstrade energien i stället distribuerades över landet och såldes i parti till småstäder, köpingar och municipalsamhällen samt för jordbrukets behov, såsom t. ex. vattenfallsstyrelsen gör, skulle vinsten säkerligen bliva relativt obetydlig och den enligt nuvarande och föreslagna normer Söderfors kommun tillkommande skatten ringa. I båda fallen kan emellertid den vid Untraverket producerade energien anses hava samma värde. Det är icke den omständigheten, att Untraverkets energi betingar låg produktionskostnad, som förorsakar vinsterna i Stockholm, ty elektricitetsverket skulle kunna producera hela denna energi vid ångverket i Stockholm till ungefär samma pris som råenergien nu kostar verket. Vattenkraft har kommit till användning huvudsakligen av nationalekonomiska skäl. Det är att märka, att ångverket i alla händelser är erforderligt för reserv vid driftsavbrott och för komplettering vid tider av ringa vattentillgång under vintern. Att den nu föreslagna metoden är schablonmässig, finge man väl finna sig i, om den vore något så när rättvis. Men detta är ingalunda fallet och kan ej vara fallet, enär den är baserad på oriktig princip. Rätta utgångspunkten synes otvivelaktigt vara att beräkna den beskattningsbara vinst, som erhålles vid Untraverket, om man krediterar verket för en inkomst motsvarande värdet på platsen av den producerade råenergien. Vid Untraverket alstrades 1926 en energimängd, som överförd till Värtaverket i Stockholm uppgick till något över 132 miljoner kwh. Värdet av denna energimängd för elektricitetsverket bestämmes med hänsyn till kostnaden för ångkraft vid Värtan och jämförelse med försäljningspriset å elektrisk energi vid andra kraftverk i jämförlig myckenhet. Sedan detta inkomstbelopp vederbörligen fixerats för året, kan den beskattningsbara vinsten beräknas med avdrag för drift- och kapitalkostnader m. m. Svårigheten ligger tydligen i ett riktigt precisering av den producerade energiens värde, och är det givetvis att förvänta, att olika yrkanden här kunna framkomma, men synes detta icke böra avskräcka från att beträda denna principiellt riktiga väg, under förutsättning att fullt vederhäftig sakkunskap får göra sig gällande vid myndigheternas bedömande härav. Här duger det emellertid ej med schablonmässigt förfarande, enär priset per kwh vid olika verk av olika storlek m. m.

kan variera åtminstone i proportion 1:3. Det är sålunda påtagligt, att värdet måste sättas helt annorlunda för ett stort verk än för ett litet, liksom även hänsyn måste tagas till utnyttningstid m. m.

För Stockholms stads vidkommande skulle man lämpligen även kunna taga hänsyn till det pris, som staden skulle kunna betala, om staden i stället för att själv producera köpte kraft från t. ex. vattenfallsstyrelsen.

Det borde i många fall kunna vara möjligt för vederbörande parter att med sakkunnigt biträde genom underhandling komma överens om värdet på den levererade energien och andra faktorer, som äro bestämmande för skatten i den kommun, där kraftverket är beläget.

I bilagda P. M., utarbetad av elektricitetsverkets jurist och kontorschef, lämnas bland annat en redogörelse för nu gällande skattefördelning mellan Stockholm och Söderfors samt ett förslag till ny bestämmelse, till vilket förslag jag ansluter mig.

Stockholm den 16 mars 1927.

Rob. Dahlander.

Bil. I b.

P. M. angående normerna för elektricitetsverkets beskattning.

Stockholms elektricitetsverk äger förutom verket i Stockholm ett kraftverk i Söderfors socken, Untraverket. Från Untraverket levereras större delen av den för Stockholm behövlige energien; resten levereras från ångkraftverk i Stockholm. Verket har beskattats dels i Söderfors kommun, dels ock i de kommuner, där förbrukningen skett, eller Stockholm med några kringliggande socknar. Ifråga om den skattepliktiga inkomstens fördelning mellan Söderfors kommun, å ena, och Stockholm, å andra sidan, har tvist rått, i det att taxeringsnämnden i Söderfors kommun följt långtgående normer, vilka av elektricitetsverket hos prövningsnämnden, Kungl. kammarrätten och sist hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten överklagats. En mindre jämkning till Stockholms fördel har härigenom skett, och framgår fördelningen av verkets skattepliktiga inkomst åren 1922—1925 mellan Stockholms och Söderfors kommuner enligt den i kammarrättens av regeringsrätten fastställda beslut givna norm av närslutna bilaga. Som härav framgår, skall av inkomsten 3/10 tillgodoföras Söderfors kommun och 7/10 Stockholm. Därest i stället den i riksdagen nu framlagda kungl. propositionen i kommunalskattefrågan i detta avseende tillämpas, skall Söderfors andel åter ökas, i det att 45 % av inkomsten skall tillföras nyssnämnda kommun och allenast resterande 55 % fördelas inom Stockholm och närliggande orter. Detta innebär en ökning för Söderfors vidkommande av icke mindre än 50 % utöver vad, enligt domstolarna, hittills ansetts skäligt. Värdet av den produktion, som äger rum inom Söderfors kommun, kan emellertid på intet sätt rättfärdiga en dylik förskjutning till denna kommuns förmån. För belysande av denna fråga torde det vara lämpligt att erinra därom, att den energi, som produ-

ceras vid Untra, måste betraktas såsom råvara, vilken har att genomgå flera procedurer, innan den når konsumenterna, och att värdet därav måste anses relativt ringa. Detta värde kan också med rätt stor sannolikhet fastställas genom jämförelse med förhållandena vid exempelvis statens motsvarande kraftverk.

Härav torde med all tydlighet följa, att de faktorer, vilka till största delen inverka på elektricitetsverkets ekonomiska resultat, äro att söka inom Stockholm, där energiens förädling och nyttiggörande för allmän och enskild konsumtion äger rum. Några större svårigheter att härefter bestämma den på resp. kommuner belöpande nettoinkomsten, vilken ju här, såsom eljest är regel, bör vara grundläggande för skattskyldigheten, torde icke behöva möta. Bruttoinkomsterna beräknas med nyssnämnda utgångspunkter, varvid värdet av energien måste bedömas med ledning av sakkunskap från fall till fall, och de utgifter, som komma i betraktande, äro för kraftverkets del amortering och räntor å anläggningskostnaderna, löner till anställd personal o. dyl. Övriga kostnader drabba distributionen.

Med hänsyn till den sålunda lämnade utredningen måste de principer, som för närvarande tillämpas och i föreliggande förslag ytterligare skärpts, te sig icke blott schablonmässiga utan jämväl uppenbart oriktiga, då intet skäl synes kunna anföras, varför frågan om kraftverkets beskattning inom den kommun, där det är beläget, skall lösas olika, allteftersom verket utgör ett isolerat företag eller om det av samma företagare nyttjas såsom kraftkälla för distribution inom annan eller andra kommuner. Att erhålla en bättre lösning av detta spörsmål synes vara en nödvändighet, och den synes lättast kunna nås därigenom, att vid inkomsternas fördelning till taxering inom flera kommuner, såsom i nu föreliggande fall med avseende å Stockholms elektricitetsverk, uppdelning göres på sådant sätt, att produktionen och distributionen finge betraktas såsom från varandra skilda driftsenheter, och taxeringen i enlighet därmed fastställas. En dylik fördelning skulle självfallet innebära långt större rättvisa i beskattningshänseende, än det nu föreliggande förslaget.

På grund av det ovan anförda föreslås härmed, att i "anvisningarna" intagas sådana bestämmelser,

att, om rörelse för framställning och distribution av vatten, gas och elektrisk energi av samme företagare bedrivs genom verk, belägna inom olika kommuner, dessa verk skola i beskattningshänseende behandlas såsom skilda företag.

Stockholm den 15 mars 1927.

Erik Nyström.

O. Kihlström.

Fördelning av elektricitetsverkets skattepliktiga inkomst mellan Stockholms stad och Söderfors kommun åren 1922—1925.

	Skattepliktig inkomst	Med tillämpning av kammarrättens utslag för 1920 års inkomst		Enligt nu föreliggande skatteförslag	
		Skattepliktig inkomst i Stockholm = $\frac{7}{10}$	Skattepliktig inkomst i Söderfors = $\frac{8}{10}$	Skattepliktig inkomst	
				i Stockholm 55 %	i Söderfors 45 %
1922 års inkomst.....	8,597,900: —	6,018,530: —	2,579,900: —	4,728,845: —	3,869,055. —
1923 » »	6,844,300: —	4,791,010: —	2,053,290: —	3,764,865: —	3,079,935. —
1924 » »	6,415,300: —	4,490,710: —	1,924,590: —	3,528,415: —	2,886,885. —
1925 » »	5,260,730: —	3,682,510: —	1,578,220: —	2,893,402: —	2,367,328. —

Bil. II.

Sammanställning av 1922 års ekonomiska resultat vid Borås stads elektricitetsverk och Borås stads olika vattenkraftstationer, upprättad enligt deklarationsformuläret.

	Elektricitetsverk och reservstation i Borås.	Haby vattenkraftstation i Örby s:n.	Hulta vattenkraftstation i Örby s:n.	Häggårda vattenkraftstation i Kinnarumma.
Taxeringsvärde:		1,400,000: —	753,500: —	325,000: —
Nettovinst och tillkommande poster	542,601: 64	98,588: 62	53,071: 42	39,069: 06
Avgående poster	196,601: 35	48,481: 19	18,070: 71	14,531: 04
Återstående inkomst	346,000: 29	50,107: 43	35,000: 71	24,538: 02
Avgår 5 % å fastighet	25,150: —	70,000: —	37,675: —	16,250: —
Bevillningspliktig inkomst	320,850: 29	0: —	0: —	8,288: 02
		— 19,892: 57	— 2,674: 29	

A) De olika verken betraktade som *särskilda rörelser*. Kraftstationerna leverera strömmen i Borås till elektricitetsverket. Av kraftstationernas vinst beskattas i kraftstationens hemort $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{2}$. (Detta alt. överensstämmer med av samtliga taxeringsnämnder hittills tillämpad praxis).

Beskattningsbelopp i Borås..... 320,850: 29 — — $\frac{2}{3}$ 5,525: 35
D:o i kraftst:s hemortsk..... — — — $\frac{1}{3}$ 2,762: 67

B) Enligt föreliggande lagförslag. Samtliga verk betraktade som *en rörelse*.
+ 320,850: 29 — 19,892: 57 — 2,674: 29 + 8,288: 02

Bevillningspliktig inkomst 306,571: 45

Beskattningsbelopp i Borås 55 % ... 168,614: 30

D:o i kraftstationskommunerna 45 % 137,957: 15, som fördelas enligt

taxeringsvärden Örby socken 119,867: 15

Kinnarumma » 18,090: —

C) Enligt föreliggande lagförslag, om de olika verken betraktades som *särskilda rörelser*:

Beskattningsbelopp i Borås 320,850: 29 — — 55 % 4,558: 41

D:o i resp. kommuner — — — 45 % 3,729: 61

Drätselkontoret i Borås den 12 mars 1927.

CARL J. NILSSON.